

היבטים לשוניים בפרשת אחרי קדשים עז

דקדוקי קריאה בפרשת אחרי-קדשים, בהפטר, ובראשון של אמר

א בְּקִרְבָּתָם: הקו"ף בקמץ קטן, הרי"ש בשווא נח ואין דגש קל בבי"ת שלאחריה
ב בְּעֶזְרָתָהּ: העמדה קלה בבי"ת להדגיש את הסגול המורה על מיודע
ד כְּתָנֶת-בֶּד קֶדֶשׁ: טעם קדמא על המילה בֶּד, אין לקרוא בטעות 'כתנת בד-קדש' ¹
ז וְהֶעֱמִיד: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת הגרונית החטופה
י יַעֲמֶד-חֵי: יו"ד ראשונה בקמץ גדול
יב גָּחַלִי-אֵשׁ: געיה בגימ"ל
טז טז מִטְמְאֹת ... טְמֵאָתָם: בשתי המילים המ"ם בשווא נח ויש להיזהר מהבלעת האל"ף, לא: מטומות ולא טומותם
טז כ הָחֵי: טעם סו"פ האריך את תנועת החי"ת מפתח לקמץ לכן הה"א מנוקדת בסגול
טז כו וְהִמְשִׁלָּה: געיה בה"א והמ"ם בשווא נע, אין לחוש לספרים אשר ניקדו שם חטף פתח שאינו אלא להורות על הנעת השווא
טז כט בְּעֶשְׂרֹה: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע.
האזרח: בזקף קטן, ולא גדול. בְּתוֹכְכֶם: כ"ף ראשונה בשווא נע ולא בחטף כפי שמופיע בחלק מהדפוסים
יז ג יִשְׁחָט... יִשְׁחָט: החי"ת בפתח
יז ד וְאֶל-פֶּתַח: על פי רוב מוטעם בגרש
יז יב לֹא-תֹאכַל דָּם: טעם נסוג אחור לת"ו. לֹא-יֹאכַל דָּם: טעם נסוג אחור ליו"ד
יז יג בְּעֶפְרָה: העמדה קלה בבי"ת להדגשת הסגול המורה על מיודע ²
יח ב אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: טעם טפחא בתיבת אֲנִי
יח ה וְחֵי: וי"ו קמוצה ³
יח ז לֹא תִגְלֶה ... לֹא תִגְלֶה: כאשר המילה מוטעמת באתנח הלמ"ד בצירי, וכאשר היא בטיפחא (טרחא) הלמ"ד בסגול
יח כ שְׁכַבְתָּךְ: הכ"ף בקמץ קטן וכן הוא בהמשך פס' כג. לְטִמְאָה-בָּה: הטי"ת בקמץ קטן, התיבה מוטעמת בטעם סו"פ בלבד
יח כא לְהַעֲבִיר: העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה
יח כג לְרִבְעָה: כאן הה"א במפיק. בקדושים כ טז ללא מפיק.

¹ טעות נפוצה שמקורה ברצון הבלתי מודע מצד הקורא 'לאזן' את מספר ההברות משני צדי היחידה, הכוונה היא שהקורא על פי הטעות מקבל 3 הברות מצד ימין (אם נספור את השווא הנע כהברה לצורך העניין) ו-3 הברות משמאל. כאשר הנכון הוא 4 מימין ו-2 משמאל.

² כן צריך לנקד בברכת כיסוי הדם, לגורסים מילה זו בברכה.

³ רבים נכשלים בציטוט הפסוק וקוראים וי"ו בשווא.

תָּבַל: המילה כולה בסגול⁴, הקורא בצירי או במלרע משנה משמעות

יח כד **אֶל-תִּטְמָאוּ:** העמדה קלה בת"ו מפני הגעיה שם, יש להיזהר בקריאתה בחיריק (משקל סביל בנין התפעל) ולא בשווא (משקל פעיל)

יט ט **וּבְקֶצְרָכֶם:** געיה בוא"ו והב"ת בשווא נח

יט י **לַעֲנִי:** העמדה קלה בלמ"ד להדגשת הסגול המסמל מיודע

יט יד **וַיֵּרֶא תִּמְלִיךְ:** דגש חזק במ"ם⁵

יט טו **תִּהְיֶה:** הה"א בשווא נח ודגש קל בדל"ת

יט יט **כָּלֵאִים:** הלמ"ד בשווא נח והאלף קמוצה לא כָּלִים⁶

יט כ **וְהַפִּדָה:** הה"א בקמץ קטן. **חֲפָשָׁה:** ש"ן ימנית

יט כח **וְשָׂרֵט:** ש"ן שמאלית

יט לא **לִטְמָא:** הטי"ת בקמץ קטן, המ"ם בשוא נח כך שהאל"ף תישמע, לא לְטָמָה (ובמבטא ספרדי: לא לטומה)

יט לה **וּבְמִשְׁוֹרָה:** ש"ן שמאלית

יט לו **מֵאֲזֵנֵי צֶדֶק:** טעם נסוג אחור למ"ם. **אֵיפֶת צֶדֶק:** טעם נסוג אחור לאל"ף

כ ג **וְאֲנִי:** בגרשיים ולא ברביע כפי שמופיע בחלק ניכר מהדפוסים. **טִמָּא:** טי"ת פתוחה ודגש חזק במ"ם, זאת צורת הפועל ולא שם תואר

כ ד **הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ:** העי"ן בשווא נח בשתי התיבות

כ ו **וְאֶל-הַיַּדְעֹנִים:** הדל"ת בשוא נע בגלל הדגש

כ יב **תָּבַל:** המילה כולה בסגול ובמלעיל, הקורא בצירי משנה משמעות

כ טז **לְרַבְעָה:** כאן אין מפיך בה"א

כ יז **וְהִיא-תִּרְאָה:** התיבות מוקפות וכך יש לקרוא⁷

כ יח **הַעֲרָה:** העמדה קלה בה"א למנוע הבלעת העי"ן החטופה

כ כו **וְהִיָּתָם לִי:** טעם נסוג אחור ליו"ד, הה"א, על אף הקושי, בשווא נח ואחריה יו"ד מנוקדת בחיריק

הפטרת אחרי עמוס ט:

ז **כְּשֵׁיִם:** הש"ן בחיריק חסר והיו"ד אחריו בחיריק מלא, יש לקרוא: כושי-יים, דין דומה לגבי **וּפְלִשְׁתִּים** בהמשך הפסוק

⁴ נוסף לסימן המסורה 'הארץ מתחת' כלומר כשהטעם למטה הוא במשמע ארץ, יש סימן אחר של ר"א בחור שני פסוקים במשלי: ו טז **שֶׁשׁ-הֶנְהָ שָׁנָא ה'** כלומר תָּבַל בניקוד סגול בעל שש נקודות תחת האותיות הוא תועבה שה' שונא; ל כד **אַרְבַּעָה הֵם קִטְנֵי-אֶרֶץ** המילה תבל כשהיא בצירי יש לה ארבע נקודות תחת האותיות היא במשמע של ארץ.

⁵ יוצא מהכלל, אתי מרחיק מדגיש רק בהברה מוטעמת

⁶ בשני המקומות האחרים בפסוק האלף פתוחה, וכמובן גם שם להיזהר מהבלעת האל"ף.

⁷ בקורן ואחרים מוטעם **וְהִיא תִּרְאָה** ואינו מדויק.

ט וְהַנְּעוֹתִי: הוּא"ו בפתח והטעמה מלעיל, כן הוא במדויקים. בקורן ודומיו, הטעם בת"ו – ואינו נכון!

י כָּל חֲטָאֵי עַמִּי: טעם טפחא בתיבת כָּל

יא הַנְּפִלָּת: הפ"א בסגולה למרות האתנח!

יב עֲשֵׂה זֹאת: טעם נסוג אחור לע"ן

יד נִשְׁמוֹת: שי"ן פתוחה ודגש חזק במ"ם, מלשון שממה ולא רבים של נְשָׁמָה

ראשון של אמור:

ב לְשֹׂאֲרוֹ: להיזהר מהבלעת האל"ף. לא לְשָׁרוּ! עם זאת השי"ן בשוא נח

ג וּלְאַחֲתָו: כאן הו"ו בשוא והלמ"ד פתוחה⁸, העמדה קלה בלמ"ד למנוע הבלעת האל"ף החטופה

ד לֹא יִטָּמָא בְּעַלְמִי: מוטעם מרכא-טפחא, מונח-אתנחתא, אין לקרוא 'לא-יטמא בעל,

בעמיו'. לְהַחֲלוֹ: הטעמה כפולה: מאיילא בה"א וסר"פ בלמ"ד

ו וְהִיו קָדֵשׁ: טעם נסוג אחור לה"א

ז מְאִישָׁה: יש להקפיד על קריאת המפיק להבדילו מה'אשה', ללא מפיק, המוזכרת כמה תיבות לפני כן

י עַל-רֹאשׁוֹ | שֶׁמֶן: יש כאן מונח לגרמיה¹⁰

יג אִשָּׁה בְּבִתּוּלָהָ: הבי"ת הראשונה רפה¹¹

טז ג פרשה וטבעה ד"ר משה רענן שבת בשבתו אח"ק עז
"וַיִּנָּתֶן אֶת הַקְּטוֹרֶת עַל הָאֵשׁ לִפְנֵי ה' וַיִּכְסֶּה עָנַן הַקְּטוֹרֶת אֶת הַכֹּהֵן וְאֶשֶׁר עַל הָעֲדוּת
וְלֹא יָמוּת"

חשיבות הקטורת לא באה לידי ביטוי רק בריח הערב שהיא הפיצה אלא גם בענן העשן שעלה ממנה ומילא תפקיד משמעותי בעבודת הכהן הגדול בקודש הקודשים. תפקיד ענן הקטורת היה לשמש כמסך עשן המכסה את הכפורת ומסתיר אותה מעיני הכהן הגדול בעת הופעת השכינה. לצורך עיצוב ענן הקטורת הוסיפו לה גם את הצמח "מעלה עשן" שהיה אחד מהמרכיבים שמנתה הברייתא המובאת בגמרא בכריתות (ו.א). "מעלה עשן" איננו סממן קטורת אלא אחד מהסממנים הנלווים הנקראים "מתקני הקטורת" או "מכשירי הקטורת". סממנים אלו מוזכרים בברייתא לאחר פירוט 11 הסממנים העיקריים. ל"מתקני הקטורת" היו תפקידים נלווים והם לא שימשו כבשמים.

עמוד עשן

הוספת "מעלה עשן" הביאה ליצירת עמוד עשן המיתמר כלפי מעלה, ואילו בקטורת החסרה אותו, ענן הקטורת התפזר בקודש הקודשים והתנדף ולא מילא את ייעודו. על תוצאות היעדרו של "מעלה עשן" אנו לומדים בירושלמי (שקלים פ"ה מ"ט):

⁸ ולמרות ההרגל וצריך לתקן בשיר ובברכת המזון של סוכות

⁹ בפרשת נזיר במדבר ו ז: וּלְאַחֲתָו וי"ו שרוקה ולמ"ד בשווא נח

¹⁰ עפ"י ספר "טעמי המקרא" מאת הרב ברויאר, עמ' 66.

¹¹ על אף שהיה מקום לחשוב שיש כאן דין צבותות (שתי אותיות בגד"כפת בראש מילה ומאותו מוצא (לא כל צירוף!) כשלפניו תיבה המסתיימת בהברה פתוחה ומוטעמת בטעם מחבר, כגון 'ותתפשוהו בבגדו' או 'ואכבדה בפרעה'. אך דין זה מתקיים רק כאשר הראשונה מבין השתיים מנוקדת בשווא נע וכאן הבי"ת מנוקדת בחירק. יש ספרים שהשתבשו בזה.

של בית אבטינס היו בקיאים בפיטום הקטורת ובמעלה העשן, ולא רצו ללמד. שלחו והביאו אומנים מאלכסנדריאה, והיו בקיאים בפיטום הקטורת, ובמעלה עשן לא היו בקיאים. של בית אבטינס היתה מתמדת ועולה ופוסה (מתפזרת) ויורדת, ושל אילו היתה פוסה מיד.

אופן היתמרות עמוד העשן היה אחד מהנסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש: "עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש ... ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה ולא נצחה הרוח את עמוד העשן וכו'" (אבות ה.ה). מפרש שם רע"ב את מהות הנס: "ולא נצחה הרוח את עמוד העשן – שלא יהא מתמר ועולה".

צמח סודי

אין במקורות רמזים מספיקים המאפשרים לזהות את "מעלה עשן" אך ניתן ללמוד מעט מסיפור המובא בירושלמי (יומא, פ"ג):

אמר רבי עקיבא: שח לי שמעון בן לגס, מלקט הייתי עשבים, אני ותינוק אחד של בית אבטינס וראיתי אותו שבכה וראיתי אותו שעשהק, אמרתי לו: בני למה בכיתה? אמר לי: על כבוד בית אבא שנתמעט. ולמה שחקתה? אמר לי: על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבוא, הרי מעלה עשן לנגדי. נומיתי לו: בני תראה לי. אמר לי: מסורת בידי מאבותי שלא להראותו לבירייה.

מסיפור זה ניתן להסיק ש"מעלה עשן" הוא צמח כלשהו, שהרי שמעון בן לוגה ואותו תינוק עסקו בליקוט עשבים. משתמע גם שאין מדובר בצמח בולט במיוחד ולכן ניתן היה להסתיר את זהותו בין שאר העשבים.

זיהוי אפשרי – והקשיים שבו

זיהויים של צמחים המוזכרים במקורות קשה ומסובך גם אם בזמנם היו מוכרים לכול, על אחת כמה וכמה שקשה מלאכת זיהוי של צמח שהיה ידוע רק לקבוצה מצומצמת של אנשים. הזיהוי המקובל ביותר (כנראה בעקבות ע. לעף) הוא עם הצמח מעלה עשן מדברי.

מעלה עשן מדברי – גבעולים ופרחים

צמח זה הוא שיח מדברי נדיר, ממשפחת האסקלפיים, הגדל באזור ים המלח, סיני, אדום ובחצי האי ערב. השיח בעל ענפים רותמיים זקופים ועשוי להגיע לגובה של שלושה מטרים. הצמח מכיל חומרים זרחניים דליקים ולכן הבערת אחד הענפים גורמת לבעירה מהירה של כל הצמח בלהבה ענקית המיתמרת לגובה. לחומרים הזרחניים בעצה יש תכונות פלורוצנטיות ולדעת ע. לעף לצמח זה התכוון פליניוס שכתב "...וניתן לגלות אותו אף לאור מנורה, שהאור מיד משתקף בתוכו". על פי הצעה זו עירבו אבקה כתושה (בלשון הר"ח "שחוקה") של הצמח עם שאר סממני הקטורת ועם הבערתה משך עמוד העשן שלו והעלה את עשן כל הבעמים כעמוד. אצטט את תיאור הצמח שכתב הבוטנאי וחוקר המזרח שווינפורט במכתבו אל ע. לעף (מתוך י. פליקס):

הצמח קרוי בפי הערבים "מֶרְךְ" (markh), אין לו קוצים, אך ענפיו הצפופים והאשונים, חסרי עלים מתנשאים לשמים, כמין מטאטא, לגובה של 5 מטרים. אם מציתים אותו הרי כהרף עין עולה השיח בשלהבת לגובה כ-10 מ'. תופעה זו אינה מצויה אצל שום צמח במזרח, מכאן השם (פירוטכניקה) שנתן פורסקל לצמח. ליבת העץ משמשת להצתת אש על ידי חיכוך שני מקלות.

ז. עמר סבור שהצעה זו אינה מתיישבת עם מאפייני הצמח המתוארים במקורות. "מעלה עשן" מצטיין בעשן רב וסמך ולא בדליקותו. על פי הגמרא חלקי הצמח שבהם השתמשו הם השורש והעלים ואילו למעלה עשן מדברי כמעט ואין עלים. על פי התיאור בירושלמי הצמח אינו בולט בנוף ואילו מעלה עשן מדברי הוא שיה גדול ובולט. קושי נוסף העומד בפני זיהוי זה הוא העובדה שהצמח נדיר מאוד בא"י ואילו על פי המקורות הקושי באיתורו נובע מהיותו סודי ולא בגלל נדירותו. לתגובות ורישום לקבלת מאמרי צמחים ובעלי חיים על פי סדר הדף היומי: raananmoshe1@gmail.com

י ז י בא לידי ביטוי < אין פנאי בתנ"ך / יעקב עציון

פניו של אדם הן המביעות את הרגשתו. כשהוא כועס פניו משקפות זאת, וכשהוא שמח וטוב לב הדבר ניכר היטב בפניו המאירות. התנ"ך כידוע מדבר בלשון בני אדם אף כלפי מעלה, ולפיכך פני ה' במקרא מביעות כביכול את יחסו כלפיו. בברכת הכוהנים פני ה' משקפות את טובו ואת ברכתו: "וַיֹּאמֶר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיְחַנְדֵּךְ. וַיֵּשֶׁא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשְׁלַח לְךָ שֹׁלֹם" (במדבר 10, כו); ואילו בפרשתנו פני ה' מביעות כעס ופורענות: "וַיֹּאשֶׁר אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יֹאכֵל כָּל דָּם – וְנָתַתִּי פָנִי בְּנֶפֶשׁ הָאֲכֵלָתָאֵת הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֶתָּה מִקֶּרֶב עַמִּי".

הביטוי "חרון אף" רגיל במקראות, ואף המילה "אף" לבדה משמעה פעמים הרבה כעס וחרון. כך למשל נאמר בסוף ספר הושע (ידה): "אֶרְפָּא מְשׁוֹבְתֶם אֲהֵבֶם נִדְבָה כִּי שָׁב אִפִּי מִמְּנוֹ". 'שב אפי' היינו 'נח כעס', וכך הוא אף במקומות רבים. בדומה לאף – אף המילה "פנים" לבדה משמעה לא פעם רוגז וחרון. כך למשל בתהילים לד: "עֵינֵי ה' אֵל צְדִיקִים וְאֲזִינוּ אֶל שׁוֹעֲתָם. פָּנֵי ה' בַּעֲשֵׂי רָע לְהַכְרִית מֵאֶרֶץ זָכָר" (תהלים לד, ט). בניגוד לעיני ה' ולאוזניו המבטאות רחמים והקשבה, הפנים כאן משקפות כעס ופורענות.

וסימן לדבר: אונקלוס מתרגם את המילה "אף" שמשמעה כעס במילה "רגז", ואף את ה"פנים" בפרשתנו הוא מתרגם באותה מילה: "ונתתי פניי": "ואתין רוגזי" (ואגב, מעניין תרגומו של אונקלוס לדברי אברהם אבינו: "האף תספה צדיק עם רשע" (בראשית יח, כג): "הברגז תשיצי זכאה עם חייבא". אף שהמילה "אף" כאן לפי פשוטה היא מילת יחס, אונקלוס תרגמה לשון כעס). רש"י בפירושו לפרשתנו מביא את מדרש חכמים על המילה "פניי": "ונתתי פני – פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו". המילה פנאי אינה מופיעה במקרא, וכמוה חברותיה למשקל, כגון תנאי, גנאי או לואי. דרך רגילה בדרשות חז"ל היא לדרוש מילה מקראית על פי המקובל בלשון חכמים, ואף כאן ניכרת תופעה זו. לא זו בלבד שהמילה פנאי אינה נמצאת בלשון המקרא, נראה שאף משמעות הפועל פנה במובן התפנות מעניינים אחרים אינה מקראית. בלשונו כיום אנו רגילים לדבר על מקום פנוי, מקום ריק שפונה מחפצים או מבעלים, אך במקרא לא נמצא שימוש כזה. ברם, חכמינו לא העמידו חיץ בדרשותיהם בין לשון מקרא ובין לשון חכמים, והסבירו את המקראות לא פעם תוך שימוש בהוראות לשוניות מחודשות.

יט יא לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:

לשון הסמ"ג (ספר מצוות גדול) לאוין קנה

גרסינן בפרק גיד הנשה (חולין צד, א) אמר שמואל אסור לגנוב דעת הבריות ואפילו דעת הגוים, ויש ליתן טעם אף על גב דכתיב לֹא תִגְנוּבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ, לֹא תִגְנוּבוּ לֹא קאי אבעמיתו במליצת הלשון. דאם כן היה לו לומר מעמיתו ועוד כי ניגון טעם מפסיקו, כדאמרין במסכת נדרים בפרק אין בין המודר הנאה (לז, ב) וְשׁוֹם שְׁכָל (עזרא ונחמיה ח, ח) אלו פסוקי טעמים. משמע שפסוקי טעמים מן התורה (ע"פ יראים שם וע"ש):

הסמ"ג מסביר את דברי שמואל כי במקרא הזה אמנם כתוב **אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ**, לכאורה למעט גויים. אבל הסמ"ג נותן שני נימוקים למה אסור לגנוב גם דעת גויים. הראשון אות היחס על גנבה הוא מן או מ לא ב. לא כתוב לא תגנובו איש מעמיתו, אלא **בעמיתו**. לכן **בעמיתו** בא על שאר הדברים במקרא זה.

ועוד, האתנח חוצה את הפסוק. **[לֹא תִגְנוּבוּ]** **[וְלֹא תִכְחֲשׂוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:]** הרישא **[לֹא תִגְנוּבוּ]** גם **במשמע של גנבת-דעת**, איסור בפני עצמו, גם ישראל לעמים. הסיפא **[וְלֹא תִכְחֲשׂוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:]** רק בין ישראל לבין עצמם. האם לפי זה גנבת-דעת (אפילו מישראל) היא איסור מהתורה? נראה שלא. שמואל מרחיב את איסור גנבה גם לגנבת דעת על דרך המוסר, וכולל גם גוי. בספר אמת ליעקב מהרב יעקב קמנצקי ז"ל דן על מקרא זה.

בזה"ל: ועוד כי ניגון תביר מפסיקו, ועיי"ש. וזה פלא, שהרי אלמלי היה כאן תביר אין כאן הפסק, שמכיון שלא תכחשו שייך יותר ללא תשקרו ע"כ צריך להטעים לא תגנובו כתביר אם הם מחוברים, שהרי לא תשקרו מוכרח להיות בטפחא, ומוכרחים אנו לגרוס בזה"ל: ועוד כי בניגון תביר הו"ל להפסיקו ואצלנו הוא מופסק באתנח, ודו"ק כי נכון הוא.

עיין בשפתי חכמים שהביא לשון הסמ"ג [מצות ל"ת קנ"ה] וז"ל: לא תגנובו לא קאי אבעמיתו במליצת הלשון דא"כ הו"ל מעמיתו, ועוד כי ניגון טעם מפסיקו עכ"ל. ופירש השפתי חכמים דהיינו טעם האתנח תחת לא תגנובו [מפסיקו מסוף הפסוק]. אבל בשל"ה [שער האותיות אות קדושה ד"ה בידים] הביא דברי סמ"ג אלו

לא מצאתי לשון זו בשפתי חכמים. אולי מצא כן באחד ממפרשי רש"י האחרים. דברי השל"ה 'ניגון תביר' תמוהים למדי. כלל אין תביר בפסוק זה. היה אולי מקום לשים תביר במלה 'תכחשו', ואז היה בו הפסק קל יותר מהטיפחא של ולא-תשקרו. הצעת ההגהה בדברי השל"ה שכוונתו לטעם תביר במלה תגנובו, תתפרש כך. במקרה הזה צריך להטעים **[לֹא תִגְנוּבוּ, וְלֹא תִכְחֲשׂוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ]** **[אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:]** וזו טענת השל"ה לפי הסבר הרב קמנצקי ז"ל, שרק בהטעמה הזו הייתי ממעט גוי מגנבת-דעת. הרב יוסף קאפח ז"ל מתרגם פירוש רב סעדיה גאון מעיר בהערה על תרגום רס"ג כאן שהרישא **לֹא תִגְנוּבוּ** מדברת גם על גזל גוי, והסיפא אחרי האתנח מדברת רק על ישראל **וְלֹא תִכְחֲשׂוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ:**

הנוסח ומקורותיו. המקורות שעל פיהם קבע ר' מרדכי ברויאר ז"ל את נוסח המקרא עבור 'דעת מקרא' ותנ"ך מוסד הרב קוק.

טז ב **כָּל-עֵת: לִשְׁשׁ, מ"ש. כָּל-: ד** ונציה מדגיש משום מה; **בַּעֲזָן לִשְׁשׁ. בַּעֲזָן ד** מנחת שי: **כָּל:** חב"ת רפח. [כָּל-עֵת].

טז ח **גִּרְלוֹת: שִׁשָּׁר. רמ"ה, מ"ג-ל דה"א כד. גורלות: ל** לניגוד גורס מלא בניגוד למסורה הגדולה שלו.

טז יג **אֶת-הַקִּטְרוֹת: לִשְׁשׁ. אֶת-¹⁵: הֵם** הערה 15 זה גם נוסח ב.

טז כא **עַל רֹאשׁ הַשְּׁעִיר שִׁשָּׁר. עַל: ל**

טז כד ולבש לשד. ולבש: ש ששון שכח לציין טיפחא.

טז כט האזרח לשש. האזרח ד

טז לב ולבש את-בגדי הבד לשד. ולבש את-בגדי הבד ש הבד: לשש, מ"ש. הבד: ד
כפי הנראה יש בש במלה הבאה בגדי טעם טיפחא. ונציה מנקד הבד בפתח.
מנחת שי: הבד: הבי"ת בקמץ. ובמסור' כ"י כתו' עליו כלי קמוץ. [הבד].
כל המקומות במקרא שבהם המלה הבד הבי"ת מנוקדת בקמץ.

יז ג ישחט (2): לשש, מ"ש. ישחט: ד

מנחת שי: או אשר ישחט: בספרי הדפוס החי"ת בקמץ, ומסור' עליו במקרא גדולה ל' זקף
קמץ, ע"כ. אך ברוב ס"ס החי"ת בפתח, ובגליון של א' מהם כתו' שכן הוא בהללי. [אז אשר
ישחט].

יז ה אשר הם זבחים: לשד. אשר: ש מונח או קדמא?

יח ג וכמעשה לש, ב"א. וכמעשה ב"ג יתכן שגם לפי בן-נפתלי השוא הוא נח

יח כב ואת זכר: לש, מ"ש, מ"ק-לשדנ ג. את זכר: ד, מ"ק-ד¹⁶ מחלוקת כתיב
חמורה. התומך בנוסח ונציה הוא המסורה הקטנה שלו כאן, בניגוד למסורה הקטנה של ונציה
וכעוד מקורות בפרשת קדושים. הערה 16 אין ספק, שמ"ק זו היא משובשת; והשוא מ"ש.
אפשר להוסיף למקורות הגורסים וי"ז את כתר ארם צובה.
מאורות נתן: ואת זכר ר"ן כן

מנחת שי: ואת זכר: בוא"ו. ומייתי ליה הכי^א ביבמות סוף פ' הערל > עיין בתוס' י"ט שם ג'ספר
החינוך > ובסנהדרין פ' ד' מיתות, וסוף פ' הנשרפין, וזכר כהנים פ' קדושים. וכן דרש
החכם כמה"ר משה נאגארא בספר זלקח טוב שחיבר על התורה. ובמסרה גדולה יש ע"ב
זוגי' חד את אחד ואת, ואחד מהם טואיש אשר ישכב את זכר משכבי אשה (דפ' קדשים), ואת
זכר לא תשכב משכבי אשה. ואומדפיש עצמו כתב בפ' קדשים ל', וא' ואת זכר, ופה סתר

^א במקרא גדולה: מ"ק – ד על אתר.

^א ביבמות: פג ע"ב.

^ב תוס' י"ט: יבמות פ"ח מ"ו, ד"ה חייבין עליו.

^ג וספר החינוך: עמי רפח (ישאל לבוא על הזכרים).

^ד פ' ד' מיתות: סנהדרין נד ע"ב.

^ה פ' הנשרפין: סנהדרין פב ע"א.

^ו וזכר כהנים: קדושים, פרשה י יד.

^ז זלקח טוב: נאגארא על אתר, פה ע"ב.

^ח ובמסרה גדולה: מ"ס – ד את 3.

^ט ואיש אשר ישכב: וי' כ יג.

^י ואת זכר: פסוקנו.

^{יא} ואומדפיש: ד.

דבריו וגשתבש בכל מה שכתב בין בפנים ובין מבחוץ, ויצריך לכתוב בפסוק וְאֵת, ובגליון ל' וא' את זכר, והוא דפ' קדשים. וכן ראיתי במסור' כ"י. [ואת-זכר].

יח כג **הוא: לש, מ"ש. הוא: ד** ברור שמדובר בטעות דפוס. היש מקום להניח שניקוד משונה זה הוא בגלל ספק של ונציה? אפשר להוסיף את כא"צ במאורות נתן. תבל הוא שורק כן מנחת שי: **תבל הוא:** בשורק, ייגיד עליו רעו שניהם לשון זכר, יחזקוני יט ומאירי. וגם כ במסורת פ' תצוה נמנה עם ה' דמטע"י דסבירי' היא. [הוא].

יח כט **התועבת: ששד. רמ"ה. מ"ק-ל יי' ז י. התועבות: ל**
דמנעבת חלא וי"ו ק-מחה וחסר וי"ו תניין כתיב.
רמ"ה בספר מסורת סיג לתורה: וכל ליסנא באורייתא דכותיה

יח ל **מחקות: לשד, רמ"ה, מ"ג-לש יי' לא לה. מחקת: ש**
אשר נעשו לשד. אשר- ש
רמ"ה: **מחקות** החוטבת חסר נטעו לסניכס - חסר וי"ו קדמאה ומלא וי"ו קדים לתי"ו:

פרשת קדשים

יט ד **האלילים: ששד, רמ"ה, מ"ג-ש, מ"ק-ל כו א. האלילים: ל**
רמ"ה: **ב' חסדים יו"ד תנין בליסנא וכיון - אל תפנואל האלילים...**
האלילים לשש. מ"ש. אל-האלילים: ד געיא או מונח?
מנחת-שי: **האלילים:** הח"א בגלגל. [האלילים].

יט ח כ-את- **לשש, מ"ש. כי ד**
מנחת שי: **כי:** במקף, לא בתביר. [כיי-את-קדש].

יט כ **יומתו: לשד, רמ"ה. ימתו: ש** מחלוקת כתיב.
רמ"ה: **לא יומתו כי לא חפסה מלא וי"ו כתיב - וכל יומתו דכותיה באורייתא מלא :**

יט כה **החמישת: לשש, מ"ש, מ"ג-שד. החמישית: ד**
מנחת שי: **החמישת:** בהעתק הללי כתנו החמישית, ירושי' החמישת, ואומ' המסר' כן כתב, עכ"ל. ובכל ספרי' כ"י מדוייקי' ובדפוס' ישנ"י מל' יו"ד קדמא' וחס' יו"ד תניינא, והשי"ן רפה,

^י יגיד עליו רעו: ע"פ איוב לו לג.

^{יח} חזקוני: על אתר.

^{יט} ומאירי: אחרי מות פרשה ד, סז ע"א.

^כ במסורת: מ"ג - ד שמו' כט כח.

ח'ומסור עליו ל' כתי' כן, וכ"כ חמאי' ז"ל. וזל"ש חרמ"ח ז"ל, חמישית,⁵¹ ב' מלא' תרין יו"דין, וסי' יונתתם חמישית לפרעה (דוהיה בתבואת), יבוסף חמישית (דואם המקדיש יגאל), וכן נמס' ג'מ"ג סוף ויגש, ושאר' חמישית כתי', חס' יו"ד קדמא' זמל' יו"ד בתרא', וחד בלישנ' מל' יו"ד קדמא' וחס' יו"ד בתרא', וסי' יבשנה החמישית תאכלו את פרו', ע"כ. טווחמדפס טעה בפסוק, וגרם טעות גם לבעל ט'מנחת כהן, ואף תחלת דברי מסרתו כאן יבירמיה סי' ל"ז שבוש, אבל אחריתו טוב מראשיתו, וצריך להגיה החמישית ה' וסי' זכו', ולהעביר הקולמוס על חס' יו"ד קדמא', וכן מצאתי במסורות כ"י כאן ובמלכ' א' י"ד. [החמישית].

יט כז לא תלפון: לשש, מ"ש. תקפון: ד אין הצדקה לדגש הזה בונציה. מנחת-שי: לא תקפון: חתי"ז רפה. [תקפון].

יט לב ויראת מאלהיך: לשש, מ"ש. מאלהיך: ד ונציה לא שכח את הכלל של 'אתי מרחיק'. לפי אתי מרחיק [=בא מרחוק] בא דגש רק בהברה מוטעמת. אבל לפעמים כשיש געיא גם הוא נדון כאתי מרחיק. ולכן לפי שאר המקורות דגוש כאן¹². מנחת-שי: מאלהיך: חמ"ם בדגש. [מאלהיך].

כ ו לזנת: ששד, רמ"ה, מ"ק-לשד. לזנות: ל רמ"ה: לזנות... מלא וי' כתיב וכל אורייתא דכותיה בר מן ח' חסר וי' וסי' רזנת אחריהם וזהכפס אטל תפנה :

כ יז או בת- ל. ב"א. או:- שד. ב"ג; והיא:- לש. והיא: ד; ונכרתו: שד. ונכרתו: ל מאורות נתן: והיא תראה (תשובה): לא כן אלא במקף ומתג בה"א

כ יח והוא: ששד. רמ"ה, מ"ג-ש' במ"ה, מ"ק-לש בר' יד ב. והיא: ל

הפטרת הלוא, כגני

הערה של ר"מ ברויאר על המקורות בסוף עמוס עד סוף יונה.

^ח ומסור עליו: מ"ק – ד על אתר.

^ט חמאי': קדושים פרשה ב, סז ע"ב.

^י חרמ"ח: חמ"ש.

⁵¹ חטעות, פתח חח"ית, מופיעה חן בכ"י ל חן בכ"י א.

^א ונתתם חמישית: בר' מז כד.

^ב ויסף חמישית: וי' כז טו.

^ג במ"ג: מ"ג – ד בר' מז כד.

^ד ובשנה החמישית: פסוקנו.

^{טו} וחמדפס: ד על אתר ('החמישית').

^{טז} מנחת כהן: על אתר (הופך את דברי המסורה, וקובע: 'א' כתי' חסר יוד קדמא', ושאר דאנחו כתיב חסר יוד בתרא').

^{יז} ובירמיה: מ"ג – ד יר' לו ט.

¹² אתי מרחיק הוא כאשר אחרי מלה מוטעמת מלעיל בטעם מחבר מסתיים בהברה פתוחה באה מלה בת הברה אחת או מוטעמת בהברה הראשונה. הכלל הזה אינו חל תמיד. הוא אינו חל בדרך כלל כשהמלה הראשונה קצרה. והוא בעיקר אחרי סגול או קמץ.

מכאן ואילך כל מקום שנחלקו בו ל' ו-ד', הרי נוסח כ"י קהיר וכ"י ששון 1053 מתאים לנוסח שנתקבל במהדורה זו.
עמוד ט ז העליתי: ל. העליתי: ד

ט ט והנעותי: לד, מ-ש. והנעותי: מ-ש?

מנחת שי: והנעותי - י"ס והנעותי:

ט יג בקצר: ל, מ-ש, מ-ר²⁶ קצ¹⁰, מ-ק-א²⁶ תח' קכט ז. בקוצר: ד, מ-ש, מ-ק²¹

ט טו אשר נתתי להם ל. אשר:- ד

תן לחכם ונחכם-עוד

אנא שלחו את הערותיכם!

הכתובת למשלוח: eliyahule@gmail.com

הערות מתקבלות גם באנגלית.

הודעה מאתר "לדעת" כאן תוכלו להוריד גליונות פרשת השבוע מדי שבוע (גם גליוננו מופיע
שם): <http://www.ladaat.info/gilyonot.aspx>

מאמרנו מופיע **ונשמר** באוצר החכמה בפורום דקדוק ומסורה
<http://forum.otzar.org/forums/viewtopic.php?f=45&p=272195#p272195&t=10317>

אם אתה מתעניין

בהבטים הלשוניים של התורה

(לשון המקרא, המשנה, התלמוד וכו')

אתה מוזמן להרשם (בחנם)

לקבלת דוא"ל בעניינים לשוניים

בכתובת: franklashon@gmail.com

☺ בוא להחכים את עצמך ואת שאר המכותבים ☺